

HÖRLIN, HUGO

De första grunderna i skuggläggning
med penna : af Hugo Hörlin

Ad. Bonnier
1889

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

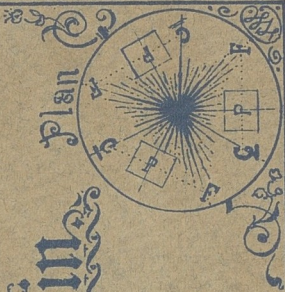
Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

De första grunderna
i
Räknesköt
med
penna

Stugo
Sorum

Joh. Sellsten
Stockholm

Pris
1 kr.

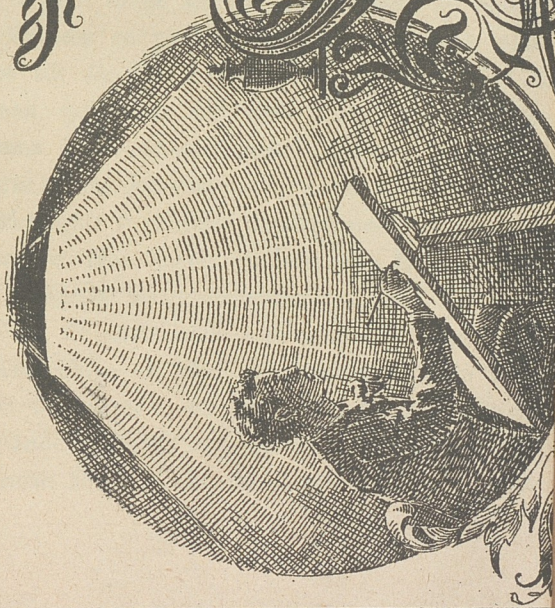

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

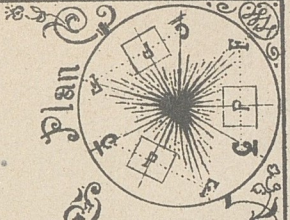
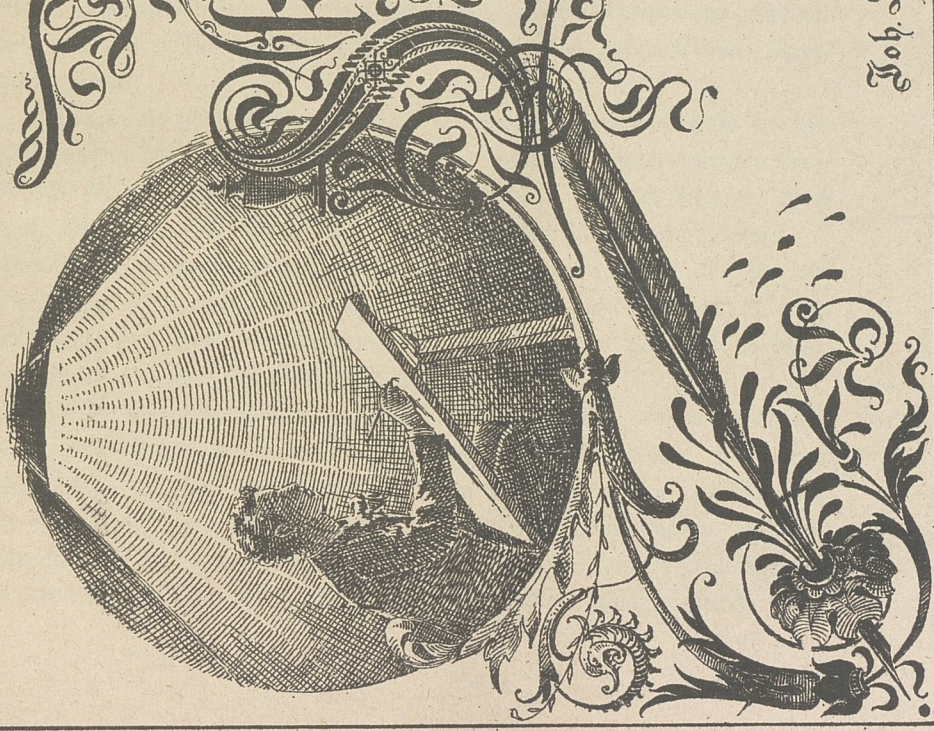
Sk. R.
Tekn.

Ex. A

De första grunderna
i
Bibliotek
med
samt

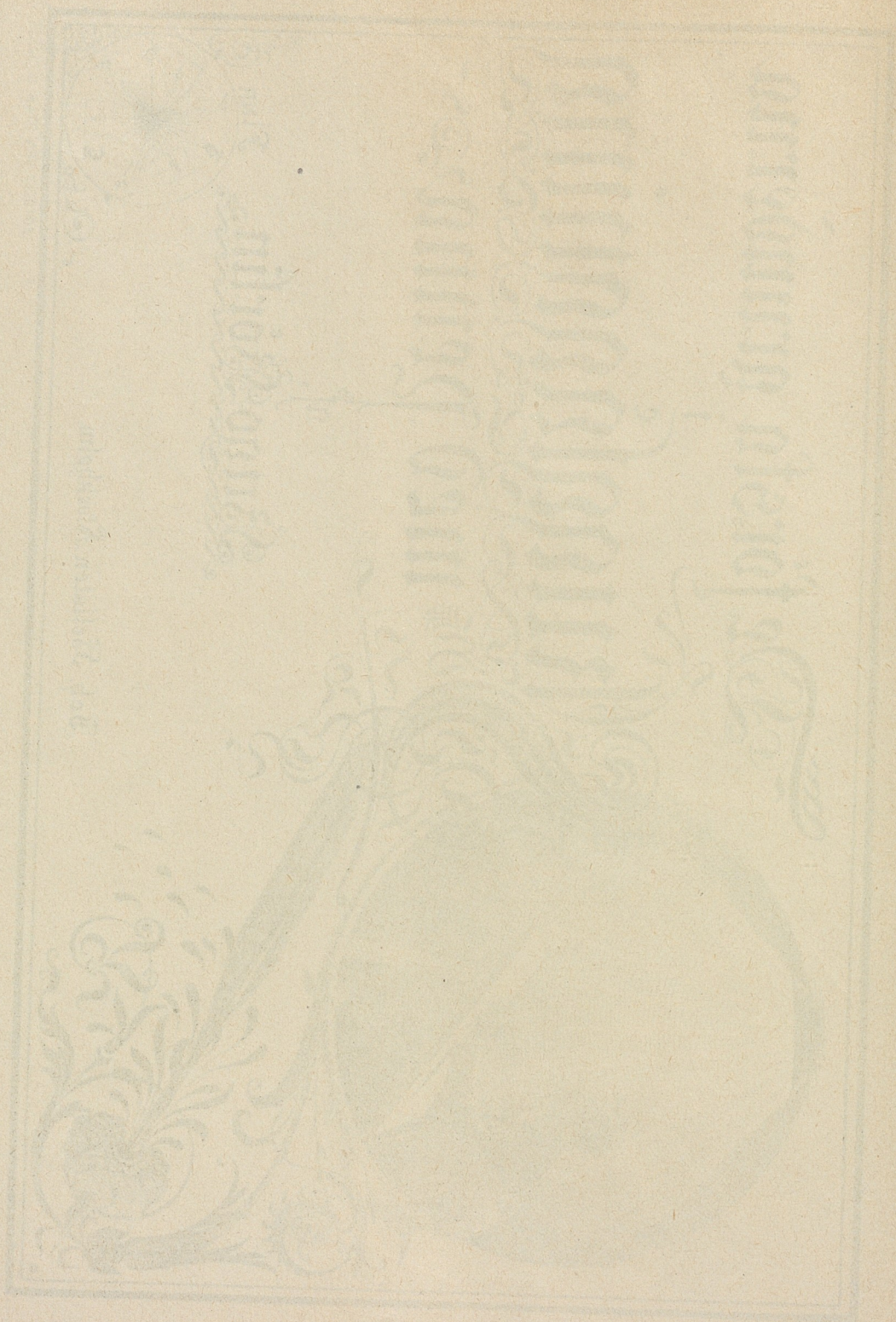
De första grunderna
till
Kungöfverstyrelsens
byggnad med denna

Kungöfverstyrelsen

Joh. Hellsten Stockholm 1889

FOTOLIT. GEN. STAB. L. T. ANST.

De första grunderna

i

Skuggläggning med penna.

Ändamålet med all skuggläggning är först och främst att för- *Inledning*
tydliga den i kontur tecknade bildens form: göra det tecknade föremå-
let fram- eller fristående, eller med andra ord förläna detsamma utseen-
de af kroppslig verklighet. Vidare plägar man äfven använda en skugg-
ningsartad behandling för att framhålla de tecknade föremålens olika färg-
valörer, och härigenom kan en skenbar färgverkan åstadkommas, oaktadt
man i sjelfva verket endast har att röra sig med pennans och pappe-
rets färgtoner.

Man skulle sålunda kunna säga, att skuggningen har såväl en må-
lerisk som en plastisk sida; ett förhållande som vid undervisningen kan-
ske allt för litet beaktas och påpekas. Men då vi i det följande blott
änna sysselsätta oss med skuggläggningens första grunder, kunna vi
lemna åsido skuggningens måleriska betydelse, huru viktig den än kan
vara i rent konstnärligt afseende — samt blott taga i betraktande de
verkningar, som ljuset åstadkommer på ofärgade eller enfärgade föremål,
eller det rena ljusets modellerande förmåga.

Sjelfva skuggningssättet (manéret) kan bero af flera orsaker. Sålunda
utöfva de materialier som användas samt det tillvägagående, som deraf
måste blifva en följd, sitt inflytande: Den torra, men feta svartkritspen-
nan förutsätter t. ex. ett annat förfaringssätt än skrifstålpennan med sitt
flytande innehåll; radernålen ger sin stil åt skuggningen, liksom blyerts-
pennan sin o. s. v. Äfven de föremål, som skola atbildas, kunna i viss

grad betinga ett särskildt skuggningssätt: så kräfvat somliga förebilder en i raska drag hållen skuggläggning, då andra åter, för att framträda på ett tydligt sätt, fordra ett fint utarbetande af äfven de minsta detaljer. Härvid spelar ock den tecknade bildens skala en ganska betydande roll. Slutligen kan det personliga, mer eller mindre omedvetna handlaget gifva skuggningssättet sin karakter, ofta på ett så framträdande sätt, att man t. o. m. endast på »manéret» kan igenkänna och särskilja de olika konstnärerna.

Den för pennan (denna må företrädas af fjäder- eller blyertspennan, radernålen eller grafstickeln) naturligaste skuggningen är den, som åstadkommes genom streckning eller den s. k. streckskuggningen. Man kan nemligen med pennan och liknande verktyg strängt taget icke framställa andra former än punkter och linier, eller rättare uttryckt prickar och streck. På samma sätt, som man vid den vanliga konturteckningen måste utgå från punkter och dessas inbördes afstånd och lägen, får man vid skuggläggningen begagna sig af linien såsom grundelement och genom streckens olika tjocklek och inbördes afstånd, deras korsningar och böjningar åstadkomma de åsyftade effekterna af ljus och skugga. Skuggningen med streck har således en ganska vidsträckt användning, ty den inskränker sig icke blott till den egentliga pennteckningen, utan utgör äfven grundtekniken för etsningen, gravyren i trä, metall och sten o. s. v., den kan derföre med skäl betraktas såsom en vigtig, ja oundgänglig färdighet för alla, som på ett eller annat sätt begagna pennan, stiftet eller grafstickeln.

I det följande vilja vi genom några enkla exempel meddela *de första grunderna i skuggläggning med penna*; förnämligast genom att framhålla några allmängiltiga hufvudsynpunkter till nybörjarens vägledning.

Belysningen. Vid dessa elementära öfningar i skuggläggning på fri hand vilja vi för enkelhets skull tillämpa den uti konstruktionsläran antagna lagen för ljusets riktning. Vi tänka oss således de föremålet belysande ljustrålarne, såsom sinsemellan parallela samt infallande från venster, uppifrån, bildande 45 graders vinkel såväl mot det horisontala (vågräta) planet, som mot det vertikala (lodräta) planet. Härigenom vinnes dels en

underlättad vid återgifvandet af föremålen, dels den fördelen, att skuggningen, utförd i enlighet med denna princip, får en rent praktisk betydelse och värde, alldenstund skuggorna å arbetsritningar och mönster alltid antydast i öfverensstämmelse med denna lag.

De första öfningarna böra företagas efter förebilder belysta med konstgjordt ljus t. ex. gas- eller fotogenlåga. Figurerna å titelbladet visa en ändamålsenlig anordning för den häröfvan antydda lagens tillämpning (se planen till höger). Stjernen betecknar ljuskällan, F det föremål, som skall afbildas, C tecknarens öga, samt P papperets plats. Har man att tillgå lösa stolar, staffliramar och flyttbara stativ, bör man kring en fotogenlampa kunna placera åtminstone trenne och kring en gaslåga flera lärjungar, så att alla, på samma gång de erhålla det önskade ljusfallet (ungefär 45°) på förebilden, äfven få en lämplig belysning för arbetets verkställande.

Vi vilja nu öfvergå till sjelfva utförandet af arbetet. Vid det samma bör att börja med användas blyertspenna (N:o 2), emedan denna är lättare att handtera än stålpena, samt derföre, att man vid användningen af den förra har tillfälle att rätta begångna fel, något som är nästan omöjligt vid teckning och skuggning med tusch och penna.

Ornamentet i fråga, se Pl. 2, *upptecknas* först på vanligt sätt i konturer, med så fina linier som möjligt, emedan det ej bör vara teckningens linier, som framhålla formernas gränser eller konturer, hos det skuggade föremålet, utan böra dessa framtråda liksom i verkligheten, först genom skuggornas och dagrarnes vaxelverkan. *Utförandet*

Sedan den gjorda konturteckningen noga granskats och befunnits riktig, öfvergår man till skuggornas inläggande. Man antyder med svaga linier gränserna för alla *slagskuggor*, som sedan ifyllas med kraftiga, jemntjocka, lika långt ifrån hvarandra liggande, i ljusets riktning gående streck, så som första delen af Pl. 2 och Pl. 1 fig. 2 A utvisa. Blifva slagskuggorna mycket smala, som t. ex. vid a) Pl. 2 ifyllas de alldeles; öfverhufvudtaget bör vid slagskuggornas inläggande tagas för regel, att ju smalare en slagskugga är ju mörkare bör den göras och tvärtom; ty de större skuggorna uppfånga mera reflekteradt ljus från de omgifvande föremålen än de smärre och bli derigenom svagare (d. v. s. ljusare). Likaså blir den slagskugga, som faller på en mot ljuset vänd yta af

föremålet i fråga, mörkare än den, som faller på det vertikala planet, här bottenplanet. Genom att iakttaga detta belysningsförhållande, skall man i väsentlig grad kunna förstärka ljuseffekten.

Härefter inlägges *bottentonen* (se nedre delen af Pl. 2.) med vertikala d. v. s. uppifrån och nedåt löpande, lika långt ifrån hvarandra dragna, jemntjocka streck. Dessa streck dragas så långa, som handens läge bekvämligen tillåter och deras fortsättningar foga sig noga till de redan lagda strecken, utan att dock alldeles beröra dem, ty i sådant fall uppkomma lätt ojämnheter vid skarvarne. Vid denna bottentons inläggande är af stor vikt att tillse, det den noga ansluter sig mot särskildt det tecknade ornamentets *dagerkanter* d. v. s. alla kanter, som ligga mot ljuset eller alla uppåt och mot venster sig vändande konturer å ornamentet; ty det är just genom motsättningen mellan det hvita papperet och bottenplanets ton, som dagersidornas konturer framträda. Dessa bottentons streck komma att bilda en korsning med de förut lagda strecken i slagskuggtonen, som härigenom blir något förstärkt.

När bottenplanet på detta sätt blifvit behandladt, har man för skuggningen af sjelfva *de ornamentala formerna* trenne grundtoner, med hvars tillhjälp man bör kunna på ett enkelt sätt åskådliggöra ornamentets modellering. Vi hafva nemligen den första *slagskuggtonen*, *bottentonen* eller *medeltonen* samt den *högsta dagern* representerad af papperets hvita färg.

Att börja med undersökes noga *sjelfskuggornas* utsträckning och begränsning och denna senare antydes med en ytterst fin blyertslinie. Sedan ifyllas alla sjelfskuggor (se Pl. 3 öfre delen, samt fig. 2 B Pl. 1) på samma sätt som tillförene slagskuggorna, fastän med en något glesare streckning, ty ur denna ton skall reflexen sedermera framgå.

Härmed hafva vi hunnit till skuggläggningens kanske viktigaste punkt, åtminstone till det stadium, som från lärjungens sida fordrar största uppmärksamhet och eftertanke, eller *tillämpningen af medeltonen* — bottenplanets ton — på ornamentets bugtiga ytor.

Härvid får man att börja med icke fästa sig vid ornamentets smärre detaljer, såsom svagt framträdande böjningar af ytan o. s. v. utan tänka sig hela ornamentet uppdeladt i trenne hufvudfaser, bestämda af de olika planens läge i förhållande till ljusstrålens riktning. Först urskilja vi då

de ytor, som ligga *i väsentlig grad mera mot ljuset än bottenplanet* och hvilka skola bibehålla papperets hvita färg; hit räknas också alla kanter, som vända sig mot ljuset eller de förut omtalade s. k. dagerkanterna. Sedan hafva vi *de ytor, som i hufvudsak ligga i samma läge mot ljusstrålarne som bottenplanet*, m. a. o. äro i det närmaste parallela med detsamma. Slutligen återstå *de ytor, som äro vända från ljuskällan* och hvilka dels befinna sig inom sjelfskuggans område, dels komma att ligga i halfdager.

För att nu på det enklaste sätt återge de trenne fasernas läge, d. v. s. ornamentets modellering i sina hufvuddrag, vilja vi utgå från den mellersta, med bottenplanet parallela fasen samt bestämma och svagt antyda dess gränser såväl mot dagersidan, som mot skuggsidan (i sjelfskuggan) samt öfverlägga denna yta med en streckning af bottentonnens styrka; härvid få äfven *de ytor, som ligga fränvända ljuset i halfdager* en liknande beläggning (se Pl. 3 nedre fältet och fig. 2 C, Pl. 1). Genom inläggning af denna ornamentets medelton hafva de ornamentala formerna erhållit en viss relief: liksom höjt sig upp från den plana botten, dels till följe af den direkta ljusverkan, som blir en följd af dagerplanernas utsparande, dels genom det reflexljus, som uppstår i sjelfskuggan å de ytor och kanter, som vända sig från ljuset. Dessa delar qvarstå nemligen i sjelfskuggans första ton, under det sjelfskuggtonen i öfrigt blifvit förstärkt med den korsande medeltonen. Se Pl. 3 nedre fältet den öfre bladfliken.

Äro dessa tvenne skuggtoner (sjelfskuggtonen och medeltonen) inlagda med tillbörligt aktgifvande på planens läge till ljuset, bör teckningen redan i sitt nuvarande skick kunna ge en ganska tydlig bild af det ornament, som skall afbildas; men för att afrunda vissa kantigheter och framhålla smärre detaljformer, kan man betjena sig af ännu en streckning. Genom att inlagga ett sådant *tredje strecklager* i gränsen mellan medeltonen och sjelfskuggan förstärkes *kärnskuggan* på samma gång sjelfskuggans gräns blir något uppmjukad; och genom att korsa medeltonen å de ljuset fränvända, i halfdager liggande ytorna, blifva dessa af riktig verkan. *Medeltonens öfvergång i dagerton* kan, der så anses nödigt, förmedlas genom en svagare streckläggning, och smärre detaljformer kunna på liknande sätt framhållas och förtydligas. Hvad i allmänhet denna

tredje streckläggning angår, bör streckens riktning, inbördes afstånd och tjocklek noga afpassas efter de åsyftade effekterna, och man bör vidare tillse, att icke denna streckning skär en föregående i för spetsiga vinklar, ty härigenom uppstår lätt oklarhet eller oreda. För att slutligen få sådana partier af förebilden som ligga i slagskuggan att framträda, bör man på dem tänka sig reflexljusets verkan samt behandla dem motsatt mot de partier, som ligga i ljuset; sålunda böra alla de ytor, som *ligga i slagskuggan* och vända sig *mot* ljuset öfverläggas med en streckton; härigenom vinner också slagskuggan i klarhet och erhåller ett tillskott af reflekteradt ljus.

Vi hafva härmed i all korthet antydt tillvägagåendet vid skuggläggning enligt de af oss uppställda reglerna. Tillämpningen af dessa regler i dess mest elementära form visas oss i de redan anförda fig. 1 och 2 å Pl. 1. Den första figuren framställer en plan knapp (se genomskärningen till venster), som bringas att framträda endast med hjälp af slagskuggan och den smala utsparade dagerkanten. Fig. 2 visar oss fyra olika stadier under skuggningens fortgång och framställer slutligen i fig. D. en knapp med rundad kant i öfverensstämmelse med skärningen till höger. Streckläggningen har redan i det föregående fått sin förklaring. Dock bör kanske påpekas den stora olikheten i omfång mellan den plana och rundade knappens slagskuggor, oaktadt att de båda ha lika höjd och samma radie. Detta förhållande förbises lätt och bör derföre noga påaktas. Fig. 3 å första planschen visar oss tillämpningen af det antyddas skuggningssättet användt för framställning af en rosettförm. Exemplet är särdeles instruktivt, enär det visar prof på behandlingen af en hel mängd i olika lägen mot ljuset sig vändande ytor.

Tillämpningar

Drakformen å pl. 5 lemnar ytterligare exempel på tillämpningen af vår lag; dock är, som synes, sjelfva maneret något modifieradt. Meningen med den använda metoden har ej heller varit att uppställa dess skuggningssätt som det enda riktiga, vi ha blott här framhållit den såsom särdeles lämplig vid de första grundernas inlärande och de första öfningsarnes utförande. Då lärjungen fått blicken öppnad och vunnit mera säkerhet i handen, skall han nog kunna välja det skuggningssätt, som mest lämpar sig för det föremål, som skall återgifvas och hans egen naturel, och detta manér skall blifva fullt tillfredsställande i den mån,

det eger förmågan att klart och tydligt återge bilden sådan den af tecknarens odlade öga uppfattats.

Planscherna 6, 7, 8 lemna prof på några af de mera karakteristiska skuggningssätten på samma gång de visa oss trenne exempel på ornamentala former härstammande från olika tider och olika folk. Originalet för pl. 6 är en marmorrelief, som utgör en detalj af ett grafmonument uti kyrkan Maria del Popolo i Roma, utfördt af Andreas Sansovinus och lemna sålunda ett prof på den italienska högrenäsansens formgifning på det ornamentala området. Vid skuggningens utförande är en vertikal streckläggning i hufvudsak använd; samma manér kan användas äfven i horisontal eller sned riktning.

Pl. 7 visar några exempel på tillämpningen af en mycket enkel, men tillika ganska svår behandling. Man eftersträfvat icke här att återgifva alla små nyanser vid någon viss belysning, utan man nöjer sig med att i några raska, säkra drag gifva en tillfredsställande bild af formen, ett manér som lämpar sig särdeles väl vid hastiga utkast, men som fordrar stor säkerhet i såväl hand som öga. De å planschen afbildade detaljerna härstamma från Notre Dame i Paris o. a. kyrkor och visa oss medeltidsformer från götiska perioden.

Pl. 8 företer slutligen en kopia efter ett ornament, utfördt af Heinrich Aldegrever (1502—1562). Bilden framställer visserligen icke i likhet med de föregående ett relieforament, men dess skuggningsmanér är icke blott betecknande för upphofsmannen och hans tid, utan är ock såsom mönster egnadt att gifva en god öfning åt handen, af hvilken det fordrar mycken mjukhet och säkerhet samt låter sig ganska väl tillämpa äfven vid afbildning af verkliga reliefer eller fristående kroppar.

Sedan lärjungen blifvit mera förtrogen med skuggningssättet och visat sig kunna uppfatta och återge förebildens väsentligaste karakter, bör man låta honom utbyta blyertspennan mot tuschpennan. Den lämpligaste pennan för denna slags teckning är otvifvelaktigt gåspennan, men då den nu kommit ur bruk vid skrifning och dess formering kan sägas vara en särskild konst, är bäst att använda en ej allt för fin stålpenna af vanligt slag. De så kallade textpennorna äro i allmänhet dels för spetsiga dels för veka för nybörjarens ovana hand. Dock bör denna öfvergång så förmedlas, att man låter några öfningar efter plansch föregå teckningen

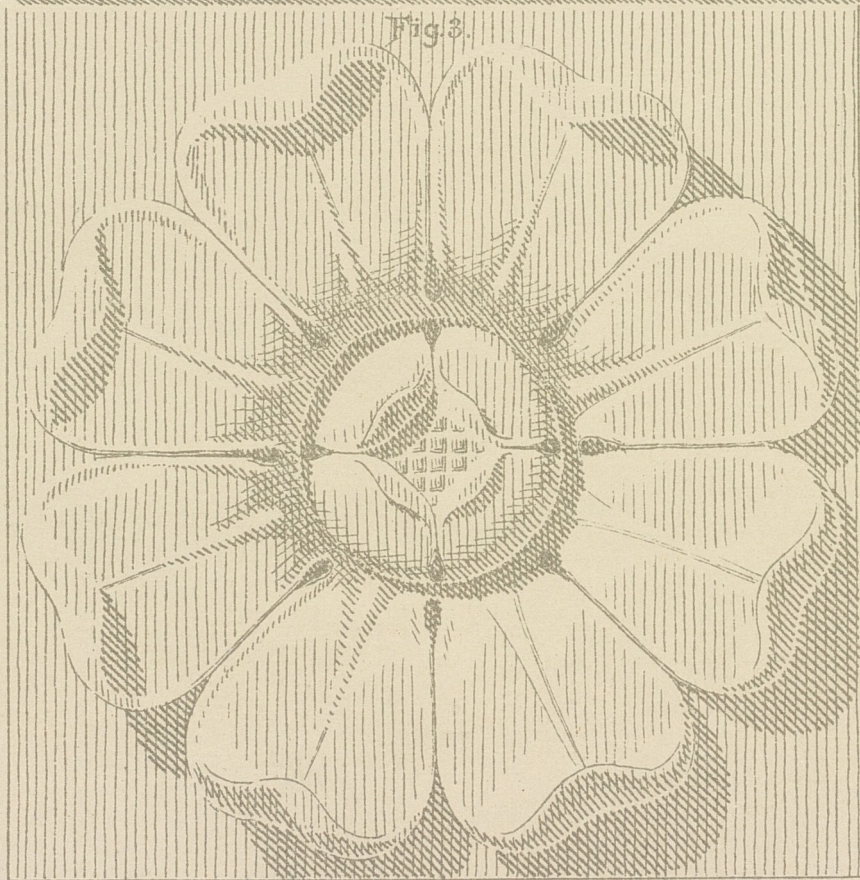
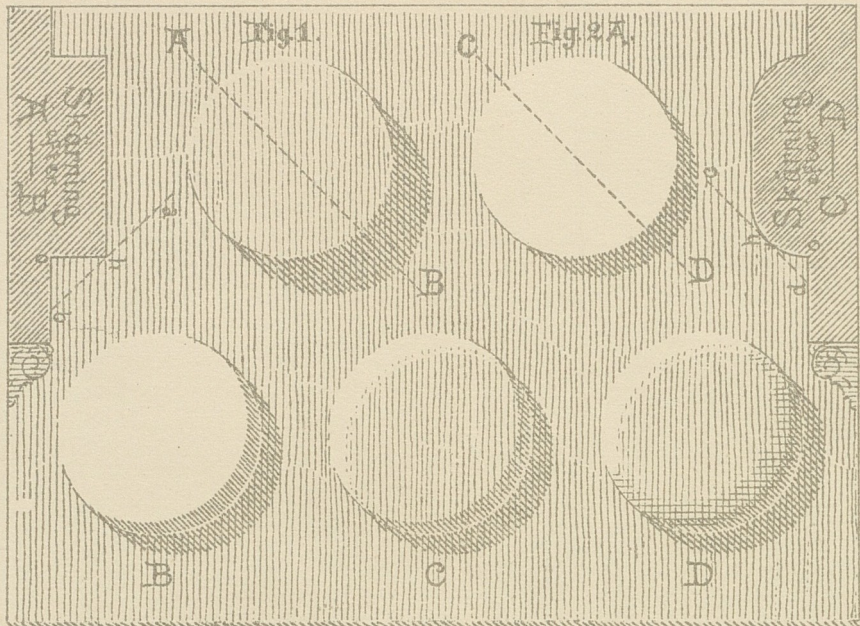
efter föremål, dock blott för att öfva handen vid pennans bruk. Såsom lämpliga förebilder vid dessa öfningar äro pl. 6, 7 och 8 att betrakta.

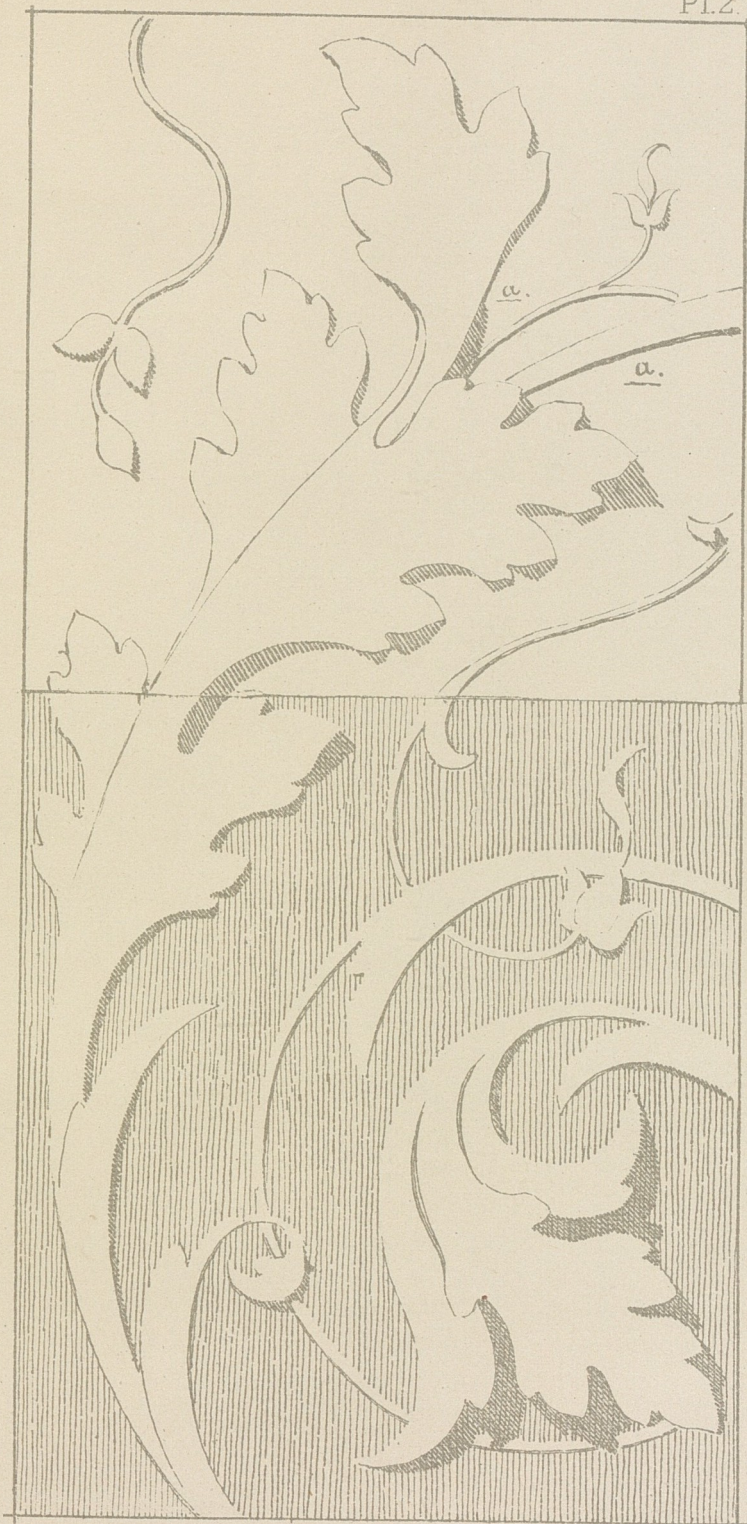
Slutligen bör kanske påpekas, att vid begagnandet af de öfriga planscherna, dessa aldrig må tjena såsom förebilder för kopiering, utan blott såsom handledande exempel *vid sidan af det föremål, som skall aftecknas*. Det är naturen, man skall lära sig att se; det är naturen, man skall lära sig att afbilda. Maneret är blott medlet, men såsom sådant af stor vigt.

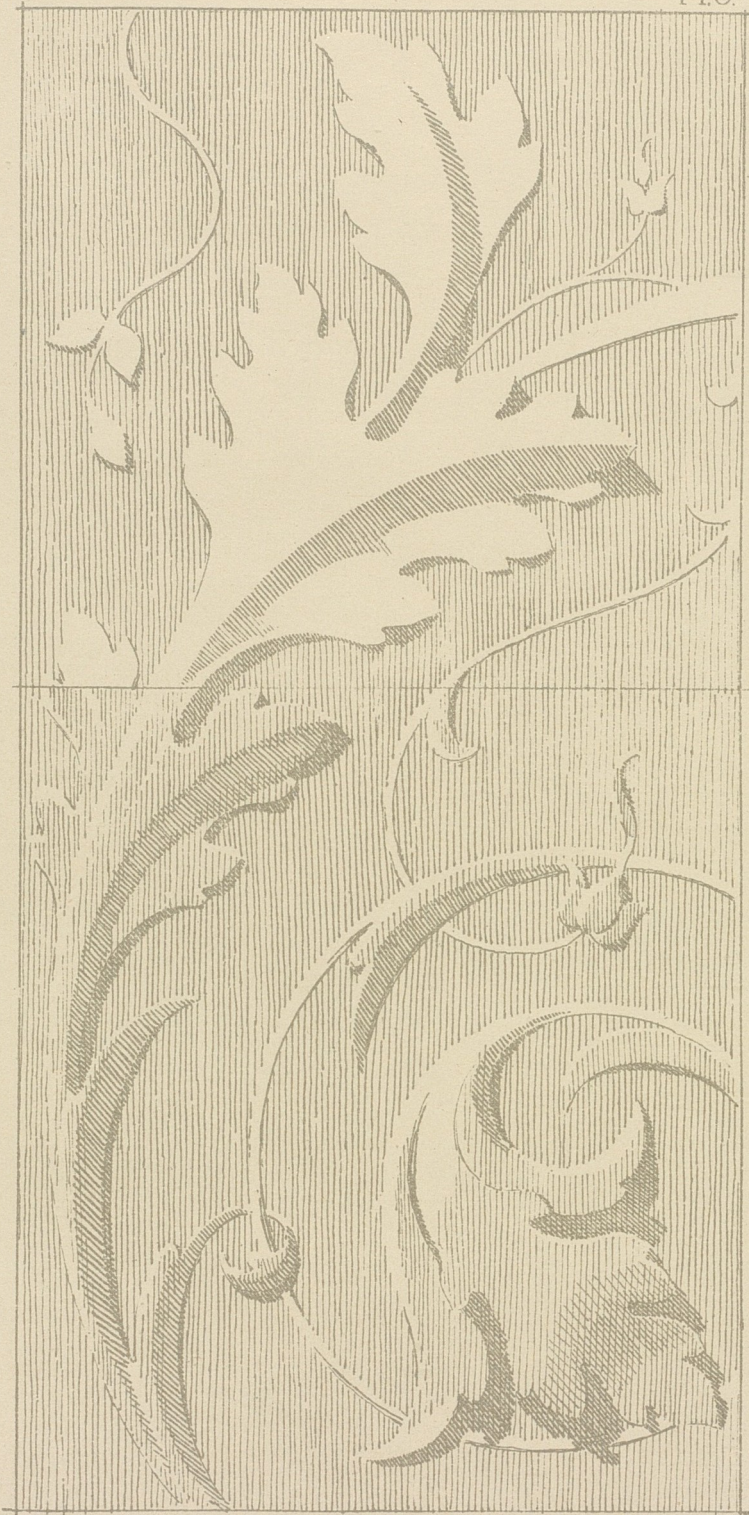
Stockholm i Jan. 1889.

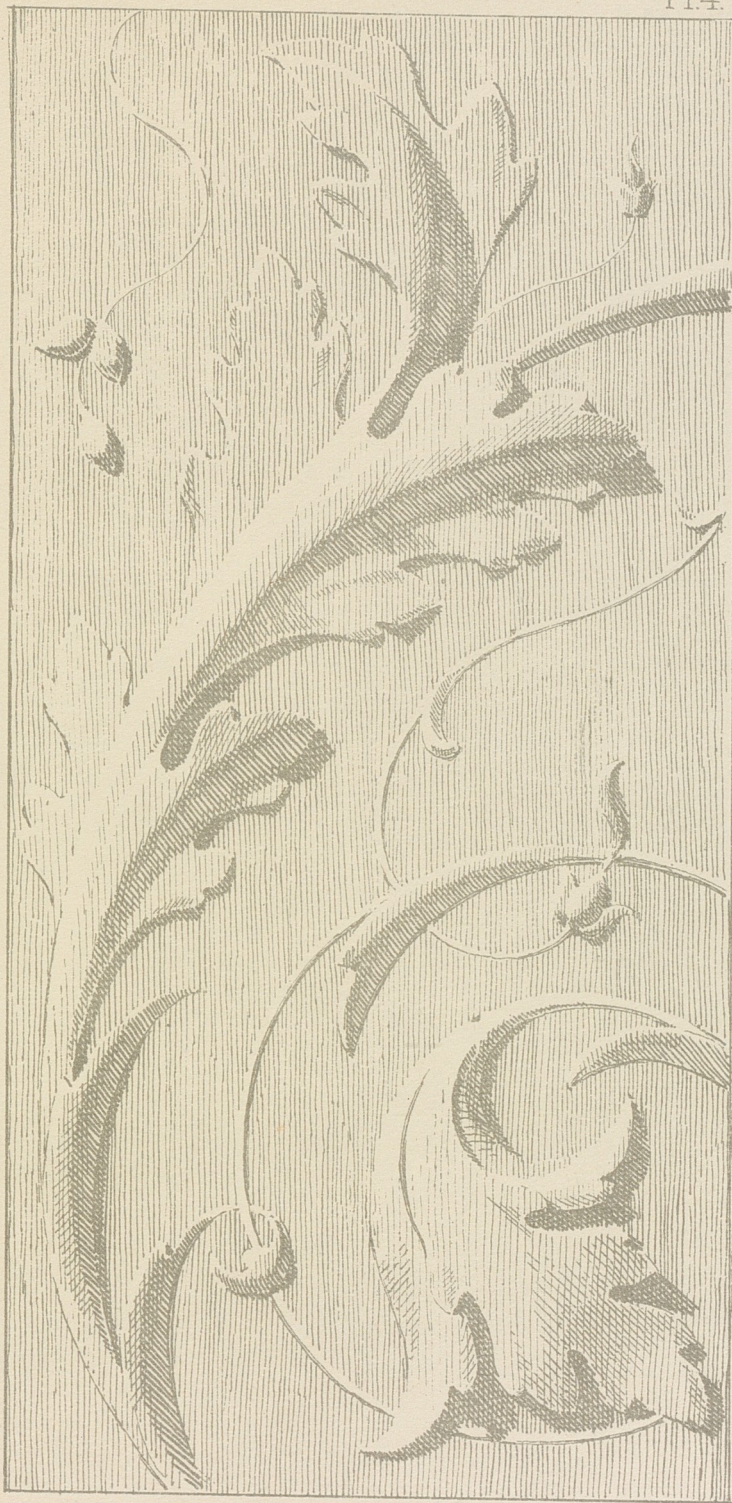
HUGO HÖRLIN.

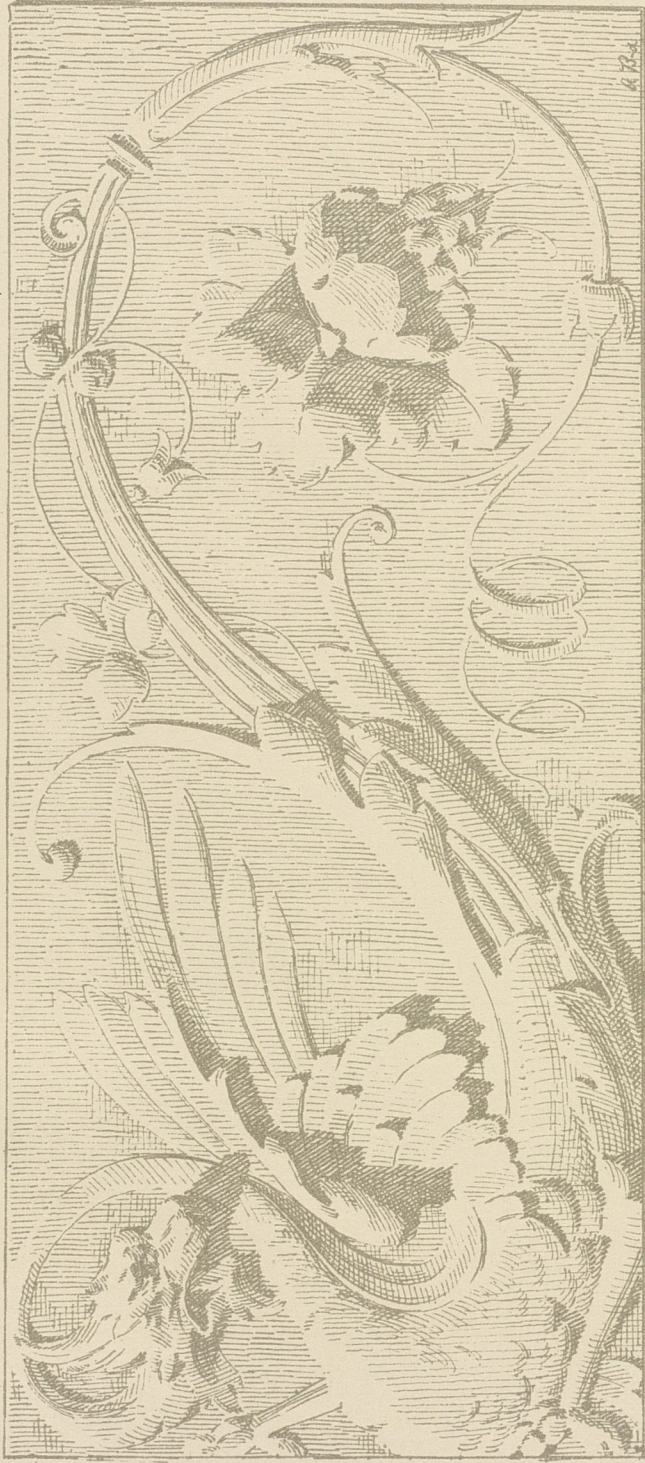

Joh. HELLSTEN, STHLM.

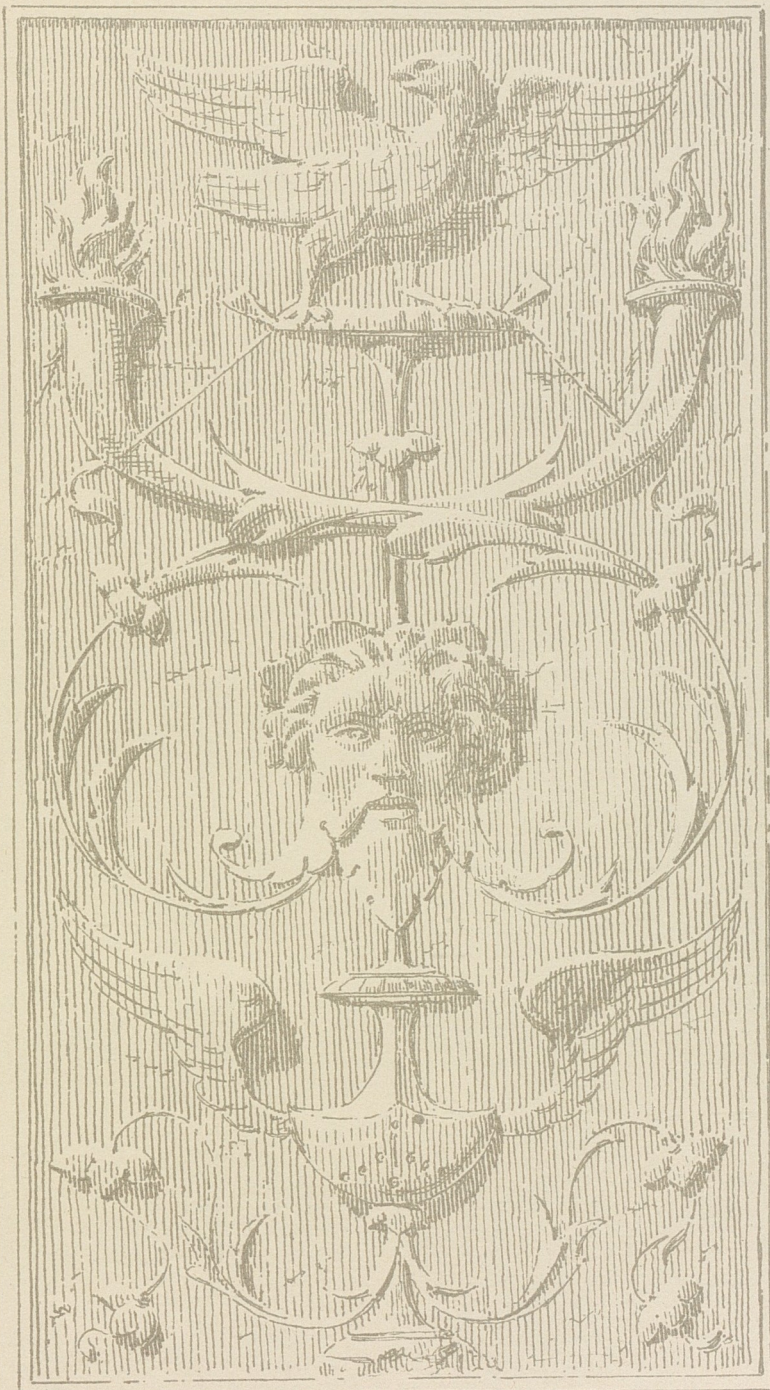
FOTOLIT. GEN. STAB. LIT. ANST.

Pl. 5.

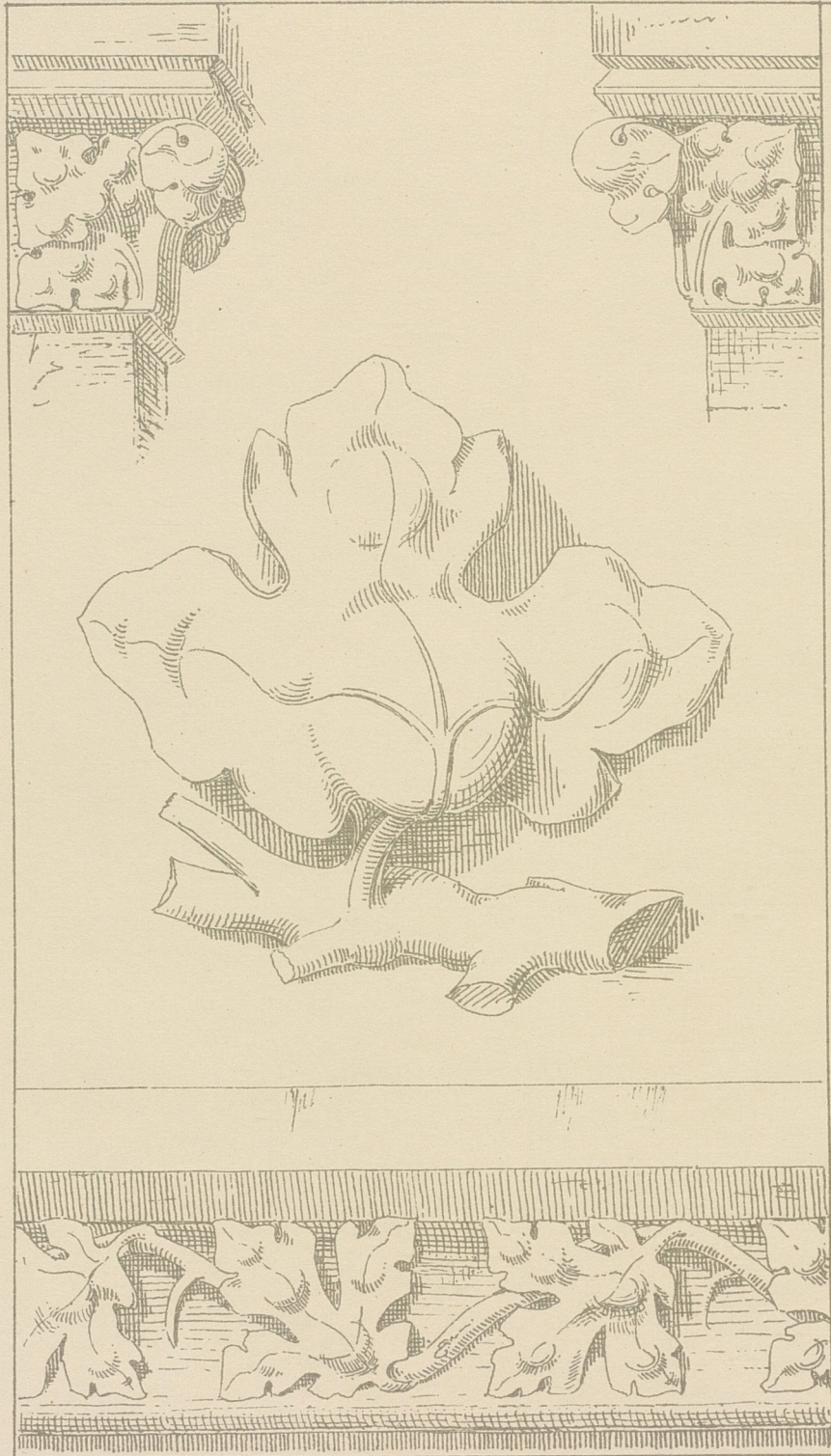
FOTOLIT. GEN. STAB. LIT. ANST.

JOH. HELLSTEN, STHLM.

JOH. HELLSTEN, STHLM.

FOTOLIT GEN. STAB. LIT. ANST.

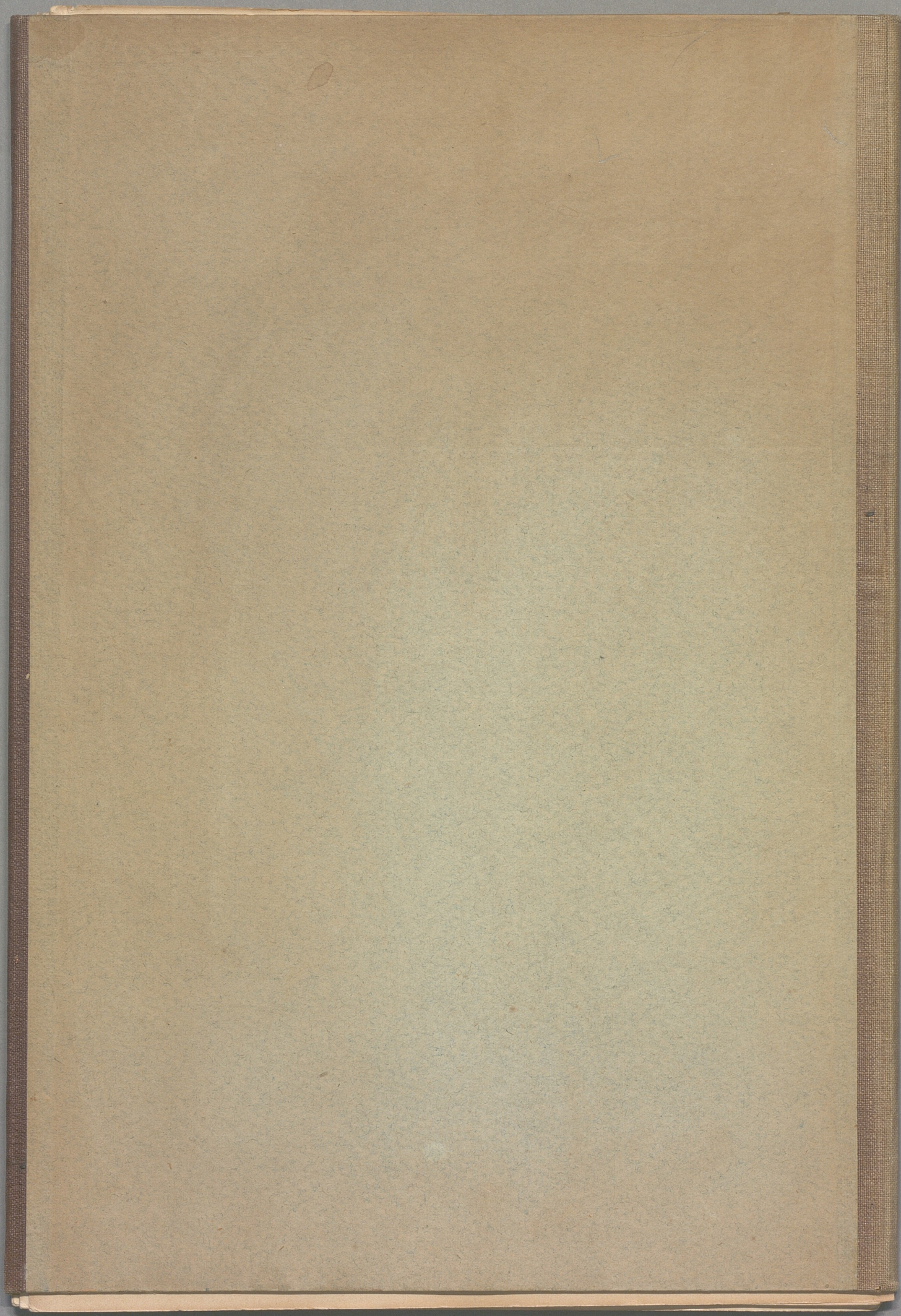

Pl. 8.

FOTOLIT. GEN. STAB. LIT. ANST.

JOH. HELLSTEN, STHLM.

www.books2ebooks.eu